

COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų realios ir potencialios slaugos problemos

Greta Pranckūnaitė

Šiaulių valstybinės kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas

Vitalija Gerikienė

Šiaulių valstybinės kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas

Klaipėdos valstybinės kolegijos Sveikatos mokslų fakultetas

Santrauka. Tyrimo problema. Padidėjusi COVID-19 liga sergančių pacientų hospitalizacija, intensyvi priežiūra ir mirties rizika yra susijusios su pacientų nutukimu, todėl siekiant užtikrinti kuo geresnę koronaviruso infekcija sergančių nutukusių pacientų slaugą, būtina nustatyti realias ir potencialias COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų slaugos problemas.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų realias ir potencialias slaugos problemas.

Tyrimo metodai. Atliktas kokybinis tyrimas, taikant pusiau struktūruotą interviu ir analizuojant duomenis kokybinės turinio analizės metodu. Tyrimo dalyviai – slaugytojai, dirbantys COVID-19 reanimacijos skyriuje.

Tyrimo rezultatai ir išvados. Remiantis tyrimo dalyvavusių slaugytojų teiginiais, nustatytos šios COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų realios slaugos problemos: karščiavimas, kvėpavimo funkcijos nepakankamumas, dusulys, kosulys, odos vientisumo pažeidimai, padidėjęs prakaitavimas, savirūpos stoka, ribotas savarankiškas judėjimas ir priklausomybė nuo personalo, nepatogus pozicionavimas ant pilvo, mitybos nepakankamumas, skonio pojūčio sutrikimas.

Tyrimas atskleidė šias COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų potencialias slaugos problemas: mirtis, staigus būklės pablogėjimas, alpimas, panikos priepuolis, pragulos, infekcija, odos vientisumo pažeidimas, padidėjęs prakaitavimas, organizmo išsekimas, obstipacija, nusilpimas, užspringimo ir dehidratacijos rizikos.

Reikšminiai žodžiai: koronavirusas, nutukimas, pacientas, slaugos problemos.

Real and Potential Nursing Problems of Obese Patients With COVID-19 Disease

Abstract. Problem. Obesity is associated with increased hospitalization, intensive care and risk of death in COVID-19 patients. Therefore, in order to ensure the best possible care for obese patients with coronavirus infection, it is necessary to identify real and potential problems in the care of obese patients with COVID-19 disease.

Aim. To analyze the real and potential problems of obese patients with COVID-19 disease.

Methods. A qualitative study was carried out using semi-structured interviews and data analysis using the qualitative content analysis method. The study participants were nurses working in the COVID-19 resuscitation unit.

Results and Conclusions. According to the statements of the nurses involved in the study, the following real nursing problems in obese patients with COVID-19 disease were identified: fever, respiratory failure, shortness of breath, cough, violations of skin integrity, increased sweating, lack of self-care, limited independent movement and dependence on staff, uncomfortable positioning on the belly, nutritional insufficiency, taste disturbance. The study revealed the following potential nursing problems in obese patients with COVID-19 disease: death, sudden deterioration, fainting, panic attack, bedsores, infection, skin integrity violation, increased sweating, body wasting, obstipation, malnourished, choking and dehydration.

Keywords: coronavirus, obesity, patient, nursing problems.

Įvadas

COVID-19 pandemija tapo pasaulinės visuomenės sveikatos ir ekonominės krizės, šimtų milijonų susirgusių ir milijonų mirčių priežastimi [1]. Pagal sergamumo rodiklius Lietuva yra viena labiausiai nukentėjusių šalių Europoje, kurią stipriai paveikė koronavirusas [2].

Nutukimas – tai didelis COVID-19 ligos rizikos veiksnys, kuris vis dažniau siejamas su padidėjusia pacientų hospitalizacija, intensyvia priežiūra ir išaugusiu mirštamumu nuo koronaviruso infekcijos [3]. Ši liga įvardijama kaip viena rimčiausių XXI a. visuomenės sveikatos problemų, kadangi 13 proc. suaugusių pasaulio gyventojų yra nutukę, todėl tai vadinama pasauline nutukimo epidemija [4]. Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, per tris dešimtmečius nutukusiųjų skaičius padvigubėjo [5]. Nutukimui sparčiai plintant, didėja ir

informuotumas apie nutukimo poveikį sveikatos būklei, sergant infekcinėmis ligomis, įskaitant padidėjusią įvairių infekcijų riziką, komplikacijas ir mirtingumą nuo infekcinių ligų [6]. Tyrimai parodė, kad nutukę pacientai virusinių infekcijų metu yra labiau užkrečiami nei normalaus kūno sudėjimo asmenys, nes nutukimas pailgina viruso išsiskyrimo trukmę net 42 proc. [7]. Nutukimas taip pat sukelia arba sustiprina įvairias COVID-19 ligos komplikacijas, kurios, kaip įrodyta, yra susijusios su padidėjusiu pacientų sergamumu ir mirtingumu [8]. COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų būklė gali pablogėti per kelias dienas, todėl svarbiausias slaugytojų tikslas – kuo greičiau nustatyti kylančias slaugos problemas [9]. Slaugytojai susiduria su realiomis ir potencialiomis koronaviruso sergančių nutukusių pacientų slaugos problemomis, todėl būtina imtis prevencinių slaugos veikslių šioms slaugos problemoms spręsti.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų realias ir potencialias slaugos problemas.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Duomenų rinkimo metodai. Atlikus mokslinės literatūros apžvalgą, buvo pasirinktas kokybinis tyrimas, taikant pusiau struktūruotą interviu. Ši interviu forma patogi tuo, kad pašnekėsysis nėra griežtai standartizuojamas, taip pat paliekama interpretacijos galimybė, pokalbis vyksta laisvesne forma. Naudojant pusiau struktūruotą interviu, iš anksto buvo apgalvoti klausimų blokai pokalbio temai išlaikyti, tačiau numatyta, kad tyrimo metu tyrėjas gali papildomai užduoti plane neįrašytų klausimų.

Tyrimo instrumentas. Tyrime buvo naudotas pusiau struktūruoto interviu klausimynas, kurį sudarė klausimai apie gyvybinių veiklų pagal N. Roper slaugos modelį pokyčius, slaugytojų veiksmus ir sunkumus sprendžiant realias ir potencialias pacientų slaugos problemas. Šiame straipsnyje pateikiami duomenys apie aktualiausias pacientų gyvybines veiklas: kvėpavimą, asmens švarinimąsi ir rengimąsi, kūno temperatūros reguliavimą, judėjimą, valgymą ir gėrimą.

Tyrimo duomenų analizė. Kokybinės turinio analizės metodu duomenys buvo analizuojami, suskirstyti į kategorijas ir subkategorijas, aprašomi ir interpretuojami. Kategorijose buvo formuluojamos slaugos problemos pagal aktualiausias gyvybines veiklas, o subkategorijose – išskiriamos konkrečios COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų realios ir potencialios slaugos problemos. Tyrimo duomenys pateikti ir aprašyti lentelėse.

Tyrimo imtis. Tiriamesiems atrinkti taikyta netikimybinė tikslinė atranka. Buvo apklausti 6 slaugytojai. Taikyti šie tyrimo dalyvių atrankos kriterijai:

1. Turintieji ne mažesnę kaip pusės metų darbo stažą su COVID-19 liga sergančiais pacientais.
2. Slaugytojai, dirbantys su COVID-19 liga sergančiais pacientais.
3. Sutikusieji dalyvauti tyrime.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas vyko VšĮ Respublikinėje Šiaulių ligoninėje, COVID-19 reanimacijos skyriuje 2021 m. lapkričio mėnesį. Tyrimas vykdytas laikantis geranoriškumo, autonomijos, informuotumo, konfidencialumo, teisingumo etikos principų ir gavus raštišką ligoninės vyriausiosios slaugos administratorės leidimą. Gauti raštiški kiekvieno slaugytojo sutikimai. Aprašant tyrimo rezultatus, tyrimo dalyviai buvo koduojami (A, B, C, D, E, F). Tyrimo metu buvo bendraujama su kiekvienu slaugytoju individualiai, siekiant išvengti pašalinių dėmesio ir trikdžių. Interviu aplinką, laiką ir sąlygas slaugytojai pasirinko patys. Vidutinė kiekvieno interviu trukmė buvo apie 45 min. Slaugytojai apklausti, kol pradėjo kartotis jų atsakymai.

Tyrimo dalyvių charakteristika. Visi tyrime dalyvavę slaugytojai – moterys. Jų darbo stažas su COVID-19 liga sergančiais pacientais nuo pusės metų iki pusantrų metų, amžius – nuo 24 iki 36 metų (1 lentelė).

1 lentelė. Tyrime dalyvavusių slaugytojų charakteristika

Slaugytojos	A	B	C	D	E	F
Lytis	Moteris					
Amžius	28 m.	33 m.	24 m.	25 m.	31 m.	36 m.
Darbo stažas su COVID-19 liga sergančiais pacientais	1 m.	1 m. 6 mėn.	1 m. 6 mėn.	1 m.	6 mėn.	1 m. 6 mėn.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Kiekvieno paciento gyvybinės veiklos yra individualios ir labai glaudžiai tarpusavyje susijusios. Pasikeitusi gyvybinė veikla, t. y. atsiradusi slaugos problema, gali tapti veiksnium, sukeliančiu kitų gyvybinių veiklų sutrikdymą ir kitų slaugos problemų atsiradimą. Realios slaugos problemos – tai dabar egzistuojančios paciento problemos, kurių požymiai ir su jų išsivystymu susiję veiksniai yra aiškūs ir joms spręsti būtini neatidėliotini slaugytojo veiksmai. Potencialios slaugos problemos – tai dar nepasireiškusios problemos, tačiau esama aiškių rizikos veiksnių, kurie gali jas sukelti, jeigu nebus imamas prevencinių slaugos veiksmų [9]. Visos tyrime dalyvavusios slaugytojos teigė, kad nutukimas didina sunkios COVID-19 ligos riziką.

Remiantis mokslinėmis publikacijomis, galima teigti, kad viena iš priežasčių, kodėl nutukimas didina sunkios COVID-19 ligos riziką, yra kvėpavimo funkcijos sutrikimas. Nutukę asmenys paprastai turi didesnę kvėpavimo takų pasipriešinimą, mažesnę plaučių tūrį ir silpnesnius kvėpavimo raumenis [10]. COVID-19 ligai būdingi simptomai yra nespecifiniai, dažniausi – dusulys, sausas kosulys, skrepliavimas, bendras silpnumas [11].

Apklausus slaugytojas, kokios yra pacientų kvėpavimo gyvybinės veiklos realios slaugos problemos, visos įvardijo dusulį kaip dažniausią COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų slaugos problemą. Slaugytojos (A, B, C, D) pabrėžė, kad nutukę pacientai ypač stipriai dūsta. W. Zhou [12] teigia, jog sunkiais atvejais COVID-19 liga gali sparčiai progresuoti ir vos per kelias dienas sukelti ūminį respiracinį distreso sindromą. Kvėpavimo funkcijos nepakankamumą įvardijo A, B, D, slaugytojos o D, F slaugytojos paminėjo kosulį (2 lentelė).

Per interviu siekta išsiaiškinti potencialias pacientų kvėpavimo gyvybinės veiklos slaugos problemas. A, C, F slaugytojos teigė, jog gali atsirasti mirties rizika, kuri, pasak S. Kwok [3], yra didelis rizikos veiksnys, susijęs su intensyvia priežiūra. A, F slaugytojos paminėjo, jog taip gali nutikti dėl pacientų dusulio. K. Keller [9] su bendraautorais teigia, kad COVID-19 ligos progresavimas gali būti labai greitas, nutukusių pacientų būklė gali pablogėti per kelias dienas. A, E slaugytojų teigimu, pacientų būklė staigiai pablogėti gali dėl sumažėjusio deguonies kiekio kraujyje. Dar vieną svarbią potencialią slaugos problemą paminėjo A slaugytoja – alpimo riziką. B slaugytoja teigė, kad pacientus dėl oro trūkumo gali ištikti panikos priepuolis (2 lentelė).

2 lentelė. Pacientų kvėpavimo gyvybinės veiklos realios ir potencialios slaugos problemos

Subkategorija	Įrodantys teiginiai	Kodai
Kategorija: kvėpavimo gyvybinės veiklos realios slaugos problemos		
Dusulys	„<...> nutukę pacientai jaučia oro trūkumą, <...> dusina net ramiai gulint lovoje.“	A
	„Dažniausiai dusulys, ypač nutukusiems pacientams <...>.“	B
	„<...> nutukę pacientai ypatingai stipriai dūsta, nutukę ir taip stipriai dūsta, o susirgus COVID-19 liga jiems tampa dar blogiau.“	C
	„Dažniausiai <...> nutukusiems dusulys <...>.“	D
	„Atsiranda dusulys, pacientams sunku kvėpuoti.“	E
	„Pacientams pasireiškia <...>, dusulys <...>.“	F
	„<...> kvėpavimo funkcijos nepakankamumas pasireiškia deguonies įsisotinimo kraujyje sumažėjimu, saturacija krenta palaipsniui, nuo 93 proc. iki 70 proc. ir mažiau <...>.“	A

Kvėpavimo funkcijos nepakankamumas	„<...> taip pat jiems pasireiškia neefektyvus ir nepakankamas kvėpavimas.“	B
	„Dažniausiai <...> kvėpavimo funkcijos nepakankamumas.“	D
	„<...> pasireiškia <...> kvėpavimo funkcijos nepakankamumas <...>.“	F
Kosulys	„<...> kosulys <...> pasireiškia dažnu, neveiksmingu kosuliu <...>.“	D
	„Pacientams pasireiškia kosulys <...>.“	F
Kategorija: kvėpavimo gyvybinės veiklos potencialios slaugos problemos		
Mirties rizika	„<...> visa tai gali pasibaigti <...> uždusimu.“	A
	„<...> pacientus gali ištikti <...> mirtis.“	C
	„Dūstančius pacientus gali ištikti mirtis.“	F
Staigi būklės pablogėjimo rizika	„Pacientams <...> gali staiga nukristi saturacija <...>.“	A
	„<...> būklė gali labai greitai kisti, vieną minutę pacientas atrodo stabilios būklės, o kitą minutę pradeda dusti ir pats nebegali įkvėpti reikiamo kiekio deguonies.“	E
Nualpimo rizika	„<...> visa tai gali pasibaigti nualpimu <...>.“	A
Panikos priepuolio rizika	„Pacientams, kuriems trūksta oro gali kilti panikos priepuolis.“	B

Pastaba. Respondentų kalba čia ir kitur netaisyta.

Per interviu siekta išsiaiškinti, kokios yra COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų asmens švarinimosi ir rengimosi gyvybinės veiklos realios slaugos problemos. A, B, C, F slaugytojos atsakė, kad tai yra odos vientisumo pažeidimai. A, C slaugytojos pabrėžė, kad nutukę pacientai jau atvyksta su įvairiais odos vientisumo pažeidimais, iššutimais. B, D, F slaugytojų teigimu, nutukę pacientai daugiau prakaituoja. A, E, F slaugytojos teigė, jog nutukę pacientai negali savarankiškai švarintis ir rengtis (3 lentelė).

Nutukusiems pacientams sunkiau užtikrinti asmens higieną, todėl atsiranda pragulų rizika [10]. Šią potencialią slaugos problemą patvirtino didžioji dauguma tyrime dalyvavusių slaugytojų (A, B, C, F). Taip pat labai svarbi potenciali slaugos problema – infekcijos rizika, kurią įvardijo A, C, F slaugytojos. A slaugytoja pabrėžė, jog infekcija gali kilti tiems pacientams, kurie jau turi iššutimų, o D, E slaugytojų teigimu, dėl neatliekamos asmens higienos gali kilti odos vientisumo pažeidimo rizika (3 lentelė).

3 lentelė. Pacientų asmens švarinimosi ir rengimosi gyvybinės veiklos realios ir potencialios slaugos problemos

Subkategorija	Įrodantys teiginiai	Kodai
Kategorija: asmens švarinimosi ir rengimosi gyvybinės veiklos realios slaugos problemos		
Odos vientisumo pažeidimai	„<...> pacientai į reanimaciją atvyksta su odos vientisumo pažeidimais, iššutimais.“	A
	„<...> atsiranda odos iššutimai.“	B
	„Nutukę pacientai į reanimaciją jau dažnai atvažiuoja su iššutimais, odos paraudimais, įvairiais pažeidimais.“	C
	„<...> atsiranda iššutimų, paraudimų.“	F
Padidėjęs prakaitavimas	„pacientai dažniausiai karščiuoja, dėl to daug prakaituoja, ypač nutukę <...>.“	B
	„Nutukę pacientai yra linkę daugiau prakaituoti <...>.“	D
	„<...> nutukę pacientai daugiau prakaituoja <...>.“	F
Savirūpos stoka	„Nutukusių pacientų higiena yra prasta, jie dažniausiai negali pasirūpinti savimi <...>.“	A
	„Asmens higiena menka, todėl reikalinga slaugos personalo visapusiška pagalba.“	E
	„<...> dauguma pacientų dėl svorio negali apsiprausti, apsivalyti ar pasikeisti pižama.“	F

Kategorija: asmens švarinimosi ir rengimosi gyvybinės veiklos potencialios slaugos problemos		
Pragulų rizika	„<...> sunku pasirūpinti asmens higiena, sunku vartytis, iškyla pragulų rizika.“	A
	„Neprižiūrimiems nutukusiems pacientams gali atsirasti pragulos.“	B
	„<...> gali atsirasti pragulos <...>.“	C
	„Jei asmens higienos nebūtų, tai galėtų būti pragulų rizika <...>.“	F
Infekcijos rizika	„<...> tiems kuriems jau yra iššutimų ir žaizdelių galima infekcijos rizika <...>.“	A
	„<...> gali kilti hospitalinės infekcijos.“	C
	„<...> infekcijos atsiradimas.“	F
Odos vientisumo pažeidimo rizika	„<...> gali atsirasti odos iššutimai, paraudimai ir įvairūs sudirginimai.“	D
	„Pacientams, kuriems būtų neatliekama asmens higiena, atsirastų iššutimai, odos vientisumo pažeidimai <...>.“	E

Analizuojant COVID-19 ligos simptomus, buvo nustatyta, jog dažniausias SARS-CoV-2 infekcijos simptomas yra karščiavimas [13]. Apklausus slaugytojas, kokios, jų manymu, yra pacientų kūno temperatūros reguliavimo gyvybinės veiklos slaugos problemos, visos įvardijo karščiavimą ir teigė, kad temperatūra gali kilti iki 40°C. A slaugytoja paminėjo, jog aukšta pacientų kūno temperatūra ilgai laikosi. D, E, F slaugytojos pažymėjo, jog pacientai karščiuoti pradeda vakare (4 lentelė).

4 lentelė. Pacientų kūno temperatūros reguliavimo gyvybinės veiklos realios ir potencialios slaugos problemos

Subkategorija	Įrodantys teiginiai	Kodai
Kategorija: kūno temperatūros reguliavimo gyvybinės veiklos reali slaugos problema		
Karščiavimas	„<...> dažniausiai būna nuo 37,4°C iki 40°C, laikosi ilgai, kartais net apie dvi savaites.“	A
	„Padidėjusi <...> gali kisti įvairiai, vieną dieną 40°C, o kitą nukrenta iki 37°C.“	B
	„Dažniausiai atvyksta karščiuojantys <...> temperatūra gali kilti iki 40°C<...>.“	C
	„<...> ligos pradžioje temperatūra gali kilti iki 40°C, ryte mažesnė, o vakare užkyla.“	D
	„Aukšta temperatūra kinta įvairiai, ryte mažesnė, vakare aukštesnė, kartais net iki 40°C.“	E
	„Per ligos piką temperatūra gali kilti iki 40°C, dažniausiai karščiuoti pradeda vakare.“	F
Kategorija: kūno temperatūros reguliavimo gyvybinės veiklos potencialios slaugos problemos		
Dehidracijos rizika	„<...> galima dehidracija <...>.“	A
	„Dėl gausaus prakaitavimo gali kilti organizmo dehidracija.“	B
	„Pacientui <...> gali pasireikšti dehidracija.“	C
	„Daug išprakaitavus gali prasidėti dehidracija.“	D
	„Nemažinant paciento temperatūros gali išsivystyti organizmo dehidracija.“	E
	„<...> dehidracija dėl aukštos temperatūros ir prakaitavimo <...>.“	F
Padidėjusio prakaitavimo rizika	„Pacientus gali varginti dažnas ir gausus prakaitavimas <...>.“	A
	„Pacientui esant didelei kūno temperatūrai jis gali daug prakaituoti <...>.“	C
Organizmo išsekimo rizika	„<...> kai pacientai netenka daug mikroelementų, gali pasireikšti organizmo išsekimas.“	A

Per interviu siekta išsiaiškinti, kokių kūno temperatūros reguliavimo gyvybinės veiklos potencialių slaugos problemų gali kilti COVID-19 liga sergantiems nutukusiems pacientams. Visos slaugytojos teigė, jog pacientams gali kilti dehidracijos rizika, B, D, F slaugytojos paminėjo, kad taip gali atsitikti dėl gausaus prakaitavimo. A, C

slaugytojos nurodė, kad pacientams gali kilti padidėjusi prakaitavimo rizika, C slaugytoja paminėjo, kad to priežastis yra aukšta paciento temperatūra. A slaugytojos teigimu, pacientui netekus daug mikroelementų, gali kilti organizmo išsekimo rizika (4 lentelė).

Fizinis aktyvumas gali padėti sumažinti nutukimo riziką ir padidinti atsparumą infekcinėms ligoms [14]. Visos tyrime dalyvavusios slaugytojos įvardijo ribotą savarankišką pacientų judėjimą ir judėjimo priklausomybę nuo personalo. A, B, C slaugytojos pabrėžė, jog nutukę pacientai sunkiai juda dėl dusulio. R. Petereit [10] teigia, jog COVID-19 liga sergantys nutukę pacientai sunkiai ištvėria pozicionavimą ant pilvo, kuris taikomas gydant COVID-19 ligą. Šią realią slaugos problemą, kad pacientams yra nepatogu gulėti ant pilvo, patvirtino B, D slaugytojos (5 lentelė).

Nutukusius pacientus sunkiau transportuoti ir keisti jų kūno padėtį, todėl atsiranda pragulų rizika [10]. Šią potencialią slaugos problemą patvirtino visos tyrime dalyvavusios slaugytojos, kad dėl riboto pacientų judėjimo gali kilti pragulų rizika, o A, D, F slaugytojų teigimu – obstipacijos rizika (5 lentelė).

5 lentelė. Pacientų judėjimo gyvybinės veiklos realios ir potencialios slaugos problemos

Subkategorija	Įrodantys teiginiai	Kodai
Kategorija: judėjimo gyvybinės veiklos realios slaugos problemos		
Ribotas savarankiškas judėjimas	„ <i>Apsunkintas, juda labai minimaliai, nes jiems būna silpna ir kamuoja dusulys <...>.</i> “	A
	„ <i>Nutukę pacientai <...> sunkiai ir nenoriai juda, <...> judėjimas tampa <...> labai minimalus lovoje, <...> sunkiai pajuda ne tik dėl didelio svorio, bet ir dėl dusulio.</i> “	B
	„ <i><...> nutukę pacientai dėl savo svorio ir dusulio sunkiai juda.</i> “	C
	„ <i><...> nutukę pacientai nenoriai vartosi <...>.</i> “	D
	„ <i>Nutukusių pacientų judėjimas labai ribotas <...>.</i> “	E
	„ <i>Judėjimas apribotas, minimalus, nutukusiam pacientui sunku vartytis <...>.</i> “	F
Judėjimo priklausomybė nuo personalo	„ <i><...> nesąmoningi pacientai nebejuda visiškai.</i> “	A
	„ <i><...> judėjimas tampa <...> priklausomas nuo medicinos personalo <...>.</i> “	B
	„ <i>Intubuotų pacientų judėjimas visiškai priklauso nuo medicinos personalo <...>.</i> “	C
	„ <i><...> ne visada patys dėl sveikatos būklės gali pasiversti.</i> “	D
	„ <i><...> judėjimo visiškai nėra.</i> “	E
	„ <i><...> nesąmoningiems pacientams reikalinga personalo pagalba.</i> “	F
Nepatogus pozicionavimas ant pilvo	„ <i><...> dūstantiems pacientams reikia gulėti ant pilvo <...> nutukusiems tai yra ypač sudėtinga.</i> “	B
	„ <i><...> nepatogi padėtis ant pilvo, ypač nutukusiems <...>.</i> “	D
Kategorija: judėjimo gyvybinės veiklos potencialios slaugos problemos		
Pragulų rizika	„ <i>Nutukusiems pacientams, kurie nejuda, atsiranda didelė pragulų <...> rizika.</i> “	A
	„ <i><...> mažai judantiems arba išvis nejudantiems pacientams gali atsirasti pragulos.</i> “	B
	„ <i>Sunkios būklės ir mažai judantiems sutrinka kraujotaka, dėl to gali atsirasti pragulos.</i> “	C
	„ <i>Dėl negalėjimo vartytis <...> atsiranda pragulų rizika.</i> “	D
	„ <i>Nutukusiems gali atsirasti pragulos.</i> “	E
	„ <i>Dėl per mažo fizinio aktyvumo gali <...> atsirasti pragulos.</i> “	F
Obstipacijos rizika	„ <i>Pacientams kurie nejuda, atsiranda didelė <...> vidurių užkietėjimo rizika.</i> “	A
	„ <i>Dėl negalėjimo <...> judėti gali užkietėti viduriai <...>.</i> “	D
	„ <i>Dėl per mažo fizinio aktyvumo gali užkietėti viduriai <...>.</i> “	F

T. Struyf [15] su bendraautoriais teigia, jog rečiau pasitaikantys COVID-19 ligos simptomai yra pykinimas, vėmimas ir apetito stoka. Visos slaugytojos įvardijo mitybos nepakankamumą, o A, B, E, F slaugytojos išskyrė pacientų apetito stokos priežastį – dusulį. Taip pat T. Struyf su bendraautoriais teigia, jog pats specifiskiausias COVID-19 ligos simptomas yra skonio ir (arba) uoslės praradimas, tą patvirtino ir tyrime dalyvavusios slaugytojos (A, B, C) (6 lentelė).

Siekiant išsiaiškinti valgymo ir gėrimo gyvybinės veiklos potencialias slaugos problemas, buvo nustatyta, kad didžioji dauguma slaugytojų (A, B, D, F) išskyrė nusilpimo riziką, kurios priežastį – mitybos nepakankamumą paminėjo A, B, F slaugytojos. B, E slaugytojos teigė, jog pacientai gali užspringti dėl dusulio. Taip pat labai svarbią potencialią slaugos problemą paminėjo A, C slaugytojos, kad nutukusiems pacientams, kurie serga cukriniu diabetu ir tinkamai nesimaitina, gali kilti hipoglikemijos arba hiperglikemijos rizika. Vienintelė E slaugytoja atsakė, jog dėl skysčių trūkumo pacientams gali kilti dehidracijos rizika (6 lentelė).

6 lentelė. Pacientų valgymo ir gėrimo gyvybinės veiklos realios ir potencialios slaugos problemos

Subkategorija	Įrodantys teiginiai	Kodai
Kategorija: valgymo ir gėrimo gyvybinės veiklos realios slaugos problemos		
Mitybos nepakankamumas	„<...> juos kankina dusulys, <...> galimas visiškas maisto atsisakymas.“	A
	„Dažnai sunkios būklės pacientai atsisako maisto, nutukusiems pacientams sudėtinga pavalgyti, ypač kai jie dūsta <...>.“	B
	„Dažnas pacientas valgo nenoriai ar išvis atsisako maisto <...>.“	C
	„Nenoras valgyti maisto <...>.“	D
	„Esant stipriam dusuliui valgymas ir gėrimas apsunkintas <...>.“	E
	„Apetito sumažėjimas dėl kosulio, dusulio, karščiavimo.“	F
Skonio pojūčio sutrikimas	„Kai pacientai serga COVID-19, <...> kankina <...> skonio pakitimai <...>.“	A
	„<...> dėl COVID-19 pacientai dažnai nejaučia skonio.“	B
	„<...> dėl COVID-19 ligos nejaučia skonio.“	C
Kategorija: valgymo ir gėrimo gyvybinės veiklos potencialios slaugos problemos		
Nusilpimo rizika	„Gali dar labiau nusilpti, organizmas negaus reikalingų maistinių medžiagų <...>.“	A
	„<...> atsisakantiems valgyti gali atsirasti silpnumas.“	B
	„<...> gali pasireikšti silpnumas.“	D
	„<...> sumažėjęs apetitui ir nedaug suvalgant gali atsirasti silpnumas, nuovargis.“	F
Užspringimo rizika	„Pacientai yra dūstantys, dėl to padidėja tikimybė užspringti <...>.“	B
	„<...> esant stipriam dusuliui gali užspringti.“	E
Hipoglikemijos ar hiperglikemijos rizika	„Sergant CD ir maitinantis netinkamai – galima hipoglikemija ar hiperglikemija.“	A
	„Nutukusiems ir sergantiems CD reikalinga speciali dieta, jei jie reikiamai nesimaitina tai gali pasireikšti hipoglikemija arba hiperglikemija <...>.“	C
Dehidracijos rizika	„Dėl skysčių trūkumo gali dehidratuoti <...>.“	E

Taigi, pastebėta, jog COVID-19 liga sergantys nutukę pacientai susiduria su realiomis slaugos problemomis, kurios yra priskiriamos kaip pavojingos gyvybei: karščiavimas, kuris šokteli net iki 40°C, pasunkėjęs, neefektyvus kvėpavimas, dar grėsmingesnis ir labiau gąsdinantis simptomas – dusulys, nuolatinis skausmas arba spaudimas krūtinėje, viduriavimas, taip pat nutukę pacientai sunkiai ištvėria pozicionavimą ant pilvo, kuris taikomas gydant COVID-19 ligą [10]. Sunkiais atvejais liga gali sparčiai progresuoti ir vos per kelias dienas sukelti

ūminį kvėpavimo nepakankamumą, kurio metu staiga sutrinka deguonies pasisavinimas, negrįžtamą metabolinę acidozę, kraujo krešėjimo sutrikimus ir septinį šoką, ypač pažeidžiami vyresni nei 60 metų amžiaus nutukę asmenys. Jiems COVID-19 liga gali baigtis mirtimi [12].

Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus ir nagrinėtą mokslinę literatūrą, matyti, kad COVID-19 pandemijos metu slaugytojai tapo ypač svarbūs, prižiūrėdami ligoninėse gydomus koronaviruso infekcija sergančius nutukusius pacientus, kuriems būtina kritinė, gyvybiškai svarbi priežiūra. Gerai pasirengę slaugytojai padeda susidoroti su SARS-CoV-2 infekcijos plitimu ir sušvelninti jos poveikį nutukusiems pacientams [16].

Išvados

1. Remiantis mokslinės literatūros duomenimis, COVID-19 yra sunkaus ūminio respiracinio sindromo koronaviruso-2 (SARS-CoV-2) sukeliama liga, kuri yra itin užkrečiama ir greitai plintanti. Ši liga labai klasinga, nes, prasidėjusi lengvais simptomais, gali baigtis sunkiomis komplikacijomis. Nutukimas yra didelis COVID-19 ligos rizikos veiksnys, kuris gali sukelti rimtų pasekmių, nes SARS-CoV-2 virusine infekcija sergantys nutukę pacientai yra dažniau hospitalizuojami, turi didesnę riziką susirgti sunkia COVID-19 ligos forma ir numirti.
2. Remiantis tyrime dalyvavusių slaugytojų teiginiais, nustatytos šios COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų realios, priskiriamos gyvybei pavojų keliančioms, slaugos problemos: karščiavimas, kvėpavimo funkcijos nepakankamumas, dusulys.
3. Tyrimas atskleidė COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų gyvybei mažiau pavojų keliančias realias slaugos problemas: kosulys, odos vientisumo pažeidimai, padidėjęs prakaitavimas, savirūpos stoka, ribotas savarankiškas judėjimas ir priklausomybė nuo personalo, nepatogus pozicionavimas ant pilvo, mitybos nepakankamumas, skonio pojūčio sutrikimas.
4. Remiantis tyrimo duomenimis, išskirtos šios COVID-19 liga sergančių nutukusių pacientų potencialios slaugos problemos: mirtis, staigus būklės pablogėjimas, alpimas, panikos priepuolis, pragulos, infekcija, odos vientisumo pažeidimas, padidėjęs prakaitavimas, organizmo išsekimas, obstipacija, nusilpimas, užspringimas ir dehidratacija.

Literatūra

1. Janušonis V., Makarenko B., Janušonytė H. COVID-19 vakcinacijos proceso valdymo ypatumai: sisteminė literatūros apžvalga ir padėties šalyje įvertinimas. *Tiltai*, 2021; 86(1):77–100. <https://doi.org/10.15181/tbb.v86i1.2261>.
2. Tamelienė R. The COVID-19 pandemic and perinatology in Lithuania. *Pediatric and Neonatal Individualized Medicine*, 2021; 10(1):1–4. <https://doi.org/10.7363/100150>.
3. Kwok S., Adam S., Ho J. H., Iqbal Z., Turkington P., Razvi S. et al. Obesity: A critical risk factor in the COVID-19 pandemic. *Clinical Obesity*, 2020; 10(6):1–11. <https://doi.org/10.1111/cob.12403>.
4. Grace S. G. Obesity: a sociological guide for health practitioners. *Australian journal of primary health*, 2020; 26(5):362–366. <https://doi.org/10.1071/PY20100>.
5. World Health Organization. Obesity and overweight. 2021. <http://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight>.
6. Zhou Y., Chi J., Lv W., Wang Y. Obesity and diabetes as high-risk factors for severe coronavirus disease 2019 (COVID-19). *Diabetes/metabolism research and reviews*, 2021; 37(2):1–14. <https://doi.org/10.1002/dmrr.3377>.
7. Maier H. E., Lopez R., Sanchez N., Ng S., Gresh L., Ojeda S. et al. Obesity Increases the Duration of Influenza A Virus Shedding in Adults. *Infectious Diseases*, 2018; 218(9):1378–1382. <https://doi.org/10.1093/infdis/jiy370>.
8. Albashir A. A. D. The potential impacts of obesity on COVID-19. *Clinical medicine (London, England)*, 2020; 20(4):e109–e113. <https://doi.org/10.7861/clinmed.2020-0239>.

9. Keller KG, Reangsing C, Schneider JK. Clinical presentation and outcomes of hospitalized adults with COVID-19: A systematic review. *Journal of advanced nursing*, 2020; 76(12): 3235-3257. <https://doi.org/10.1111/jan.14558>.
10. Petereit R. Nutukimo įtaka COVID-19 išėjimams ir gydymo galimybėms. *Lietuvos gydytojo žurnalas*, 2020; 6:3–24. https://emedicina.lt/tydytojui/lietuvos_naujienos/nutukimo_itaka_covid-19_iseitims_ir_gydymo_galimybes.html.
11. Li L. Q., Huang T., Wang Y. Q., Wang Z. P., Liang Y., Huang T. B. et al. COVID-19 patients' clinical characteristics, discharge rate, and fatality rate of meta-analysis. *Journal of medical virology*, 2020; 92(6):577–583. <https://doi:10.1002/jmv.25757>.
12. Zhou W. *The Coronavirus Prevention Handbook: 101 Science-Based Tips That Could Save your life*. New York: Skyhorse Publishing; 2020.
13. Grant M. C., Geoghegan L., Arbyn M., Mohammed Z., McGuinness L., Clarke E. L., Wade R. G. The prevalence of symptoms in 24,410 adults infected by the novel coronavirus (SARS-CoV-2; COVID-19): A systematic review and meta-analysis of 148 studies from 9 countries. *PloS one*, 2020; 15(6):1–19. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0234765>.
14. Woods J. A., Hutchinson N. T., Powers S. K., Roberts W. O., Gomez-Cabrera M. C., Radak Z. The COVID-19 pandemic and physical activity. *Sports Medicine and Health Science*, 2020; 2(2):55–64. <https://doi.org/10.1016/j.smhs.2020.05.006>.
15. Struyf T., Deeks J. J., Dinnes J., Takwoingi Y., Davenport C., Leeflang M. M. et al. Signs and symptoms to determine if a patient presenting in primary care or hospital outpatient settings has COVID-19 disease. *The Cochrane database of systematic reviews*, 2020; 2020(7):CD013665. <https://doi:10.1002/14651858.CD013665>.
16. Scott J., Johnson R., Ibemere S. Addressing health inequities re-illuminated by the COVID-19 pandemic: How can nursing respond? *Nursing forum*, 2020; 56:217–221. <https://doi.org/10.1111/nuf.12509>.